

Achtergrondinformatie

Bij de introductie

Wat is biodiversiteit?

Het woord 'biodiversiteit' kun je uitleggen door het op te delen in twee delen. Bij 'bio' kun je denken aan het vak biologie waar je alles wat leeft bestudeert. Het woord diversiteit doet denken aan divers: verscheidenheid. De mate van biodiversiteit in een gebied geeft aan hoeveel verschillende levensvormen (o.a. planten en dieren) er in een gebied zijn.

In Nederland is de biodiversiteit de laatste tientallen jaren sterk afgenomen. Van ongeveer 40% in 1900 naar ongeveer 15% in 2010. Voor zover bekend zijn er sinds 1900 minstens 614 diersoorten uit Nederland verdwenen.

Waarom zijn er steeds minder planten en dieren in Nederland?

Het landschap in Nederland is door de jaren heen heel erg veranderd. Er is weinig natuur meer over. Maar 14% van Nederland bestaat uit natuur- en bosgebied. Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen:

1. Weinig leefruimte: Dat komt omdat we steeds meer huizen bouwen en wegen aanleggen. De leefruimte van dieren neemt daardoor af.
2. Intensieve landbouw: Ook de manier waarop we landbouw en veeteelt bedrijven draagt bij aan de afname van planten en dieren. Vroeger bestonden weilanden uit verschillende soorten gras, met bloemen en kruiden en soms zelfs een boom in het midden. Nu zijn de weilanden groen, stil en met één soort gras. Op die wijze kunnen boeren zoveel mogelijk produceren, dat noemen we intensieve landbouw. Helaas is deze manier van landbouw niet gunstig voor de dieren die er op het boerenland leven. Er is minder voedsel en minder schuilplekken op het boerenland. Door de uitstoot van stikstofgassen vanuit de veehouderij gaan ook veel zeldzame planten verloren.
3. Vervuiling, klimaatverandering en versnippering van natuurgebieden.

Verhuizen en aanpassen

Als het leefgebied van dieren kleiner wordt of veranderd moeten ze op zoek naar nieuw geschikt leefgebied. Lukt dit niet dan zullen soorten steeds verder afnemen of uitsterven.

Bijvoorbeeld doordat er op het platteland te weinig voedselplekken of schuilplaatsen te vinden zijn. Deze nieuwe plek kan ook de stad zijn. De grote steden kunnen tegenwoordig in hun soortenrijkdom concurreren met het platteland en menig natuurgebied. In de stad is het warmer dan op het platteland en er is vaak voldoende voedsel te vinden, denk aan alle etensresten die wij mensen achter laten.

Losse materiaaluitleen, excursies en activiteiten

Ben je op zoek naar leskisten of ondersteunende materialen bij een activiteit voor in jouw groep? Of een leuke excursie of buitenopdracht? Dan kun je als leiding terecht bij een natuur- en milieueducatiecentrum in de buurt van jouw clubhuis of (zomer)kamp lokatie. Zij hebben van alles voor je beschikbaar.

Heel veel leskisten met leuke en leerzame opdrachten. Maar ook voor losse materialen ben je bij hen aan het goede adres. Denk aan afvalgrijpers, loepjes, spiegeltjes, aquaria, schepnetjes, verrekijkers en nog veel meer.

Een aantal voorbeelden van dieren die zich aan de stad aanpassen:

- Meerkoet en Knobbelzwaan: watervogels maken naast het natuurlijke materiaal gebruik van afval zoals plastic om hun nest te bouwen.
- Stadsduiven: Stadsduiven leven van restjes eten die wij op straat rond laten slingeren.
- Scholeksters: Scholeksters leggen hun eitjes op platte daken met kiezelstenen. Zo zijn de

eitjes gecamoufleerd voor roofvogels.

- Merels: Stadsmarls zingen met hogere tonen dan vroeger om het verkeer in de stad te kunnen overstemmen.
- Vleermuizen: Vleermuizen zijn bijzonder nuttig. Eén vleermuis vangt gemiddeld 1.500 muggen, vliegjes en motjes per nacht. In de stad verblijven ze in spleten van gebouwen, op zolders of in bomen.
- Gierzwaluw: Stadsecoloog Diny Tubbing: “Je vindt gierzwaluwen onder dakpannen van gebouwen en in holtes van muren; daar nestelen ze graag. Oorspronkelijk kwamen ze voor in gebergten en ruïnes. In het kader van duurzaamheid worden steeds meer gaten in gebouwen dichtgemaakt. Daarom is het belangrijk om nestkasten, neststenen of gierzwaluwdakpannen te plaatsen”.
- Roofvogels, zoals Torenvalken en Sperwers zijn ook steeds vaker in de stad te zien. Hun eten, zoals muizen voor de torenvalk en andere vogels voor de sperwer, zijn naar de stad verhuist. De sperwer jaagt in de stad bijvoorbeeld op die lekkere dikke stadsduiven. Hun eten, zoals muizen voor de torenvalk en andere vogels voor de sperwer, zijn naar de stad verhuist. De sperwer jaagt in de stad bijvoorbeeld op die lekkere dikke stadsduiven.

Wat maakt de stad dan zo aantrekkelijk voor planten en dieren?

Het landschap buiten de stad is vaak eentonig, mede door de intensieve landbouw en veeteelt, waardoor er maar een aantal verschillende soorten kunnen leven. In de stad zijn genoeg kansen om het aantal planten en dieren te bevorderen. De stad biedt in tegenstelling tot het platteland een heel divers leefgebied. Dat komt omdat er in de stad veel tuinen, parken, bomen en vijvers zijn, waar de dieren meer rust hebben en voedsel vinden dan op het platteland. En door de afwisseling van hoogbouw en laagbouw, open plekken en dichtbebouwde plekken ontstaat er een verschil in temperatuur, schaduw, zon en ruimte voor groen.

Waarom is biodiversiteit belangrijk?

Wat maakt het uit als er alleen maar platanen in de stad staan en geen andere soorten? Of er minder soorten insecten zijn? Meer natuur in de stad zorgt ervoor dat veel soorten insecten, vogels en andere dieren en planten nieuwe levenskansen krijgen. Al die verschillende soorten planten en dieren hebben elkaar nodig om te overleven. Zij houden samen de natuur in balans en zorgen bijvoorbeeld dat één soort niet extreem toeneemt, of een andere soort juist verdwijnt. Als één soort verdwijnt kan dat ook dodelijk zijn voor een andere soort.

Hoe minder verschillende planten en dieren in een gebied, hoe meer kans er ook is op het ontstaan van plagen. Een voorbeeld hiervan is de toename van de eikenprocessierups, die voor veel overlast zorgt. Er zijn weinig natuurlijke vijanden van de rups en vlinder, zoals vogels, sluipwespen en vleermuizen. Ook staan er vaak veel eikenbomen naast elkaar: een paradijs voor de rups! Door het ophangen van nestkastjes voor koolmezen en bloemen te zaaien die insecten aantrekken wordt de biodiversiteit vergroot en helpt de natuur daarna zelf een handje mee met de bestrijding. Zo ontstaat er balans in de natuur.

In het algemeen kan je stellen dat hoe meer verschillende planten en dieren er in een bepaald gebied leven, hoe sterker een ecosysteem (leefgebied) zich kan aanpassen aan bedreigingen, zoals klimaatverandering en hoe kleiner de kans is op plagen. Maar een grote biodiversiteit heeft nog meer voordelen. Een groene omgeving is ook gezond voor onszelf. Als mensen kunnen we de natuur in de stad gelukkig een handje helpen.

Help een handje mee

Dieren die naar de stad komen, passen zich naar het leven in de stad aan. Het blijft voor hen wel belangrijk dat de 3 v's aanwezig zijn:

- Voedsel
- Veiligheid
- Voortplantingsmogelijkheden

- Variatie

Voedsel

Een dier kan alleen in de stad overleven als daar ook voedsel is. Soms is er in de stad meer voedsel te vinden dan in het natuurlijke leefgebied van het dier. Zo hebben stadsduiven altijd een lekker maaltje aan de overgebleven patatjes of broodkruimels. Deze stadsdieren zijn dan afhankelijk van de mens. Als er geen of te weinig voedsel is, zal een dier niet naar de stad trekken of hier niet blijven. Veel van deze dieren in de stad maken ook gebruik van de kleine stukjes groen, zoals stadsparken, perkjes, plantsoenen, stadsbomen, water, groene daken en geveltuinen. Daar zijn bijvoorbeeld insecten te vinden of noten en zaden.

Veiligheid

Een dier maakt de stad ook tot zijn leefgebied wanneer het daar veilig(er) is. De scholekster kan zijn eieren bijvoorbeeld op platte dagen tussen steentjes leggen. De eieren vallen zo niet op voor roofvogels. Dit maakt de stad een veiligere plek voor het leggen van de eieren. Maar, niet alleen de eieren of jongen moeten veilig zijn, ook de dieren zelf. Daarom moeten er in de stad ook plekjes zijn waar zij zich prettig voelen. Watervogels, zoals eenden, meerkoeten en knobbelzwanen voelen zich prettig in sloten en grachten, terwijl kleinere vogels, zoals mussen en spreeuwen zich prettiger voelen in struikgewas en bomen waar ze zich kunnen verschuilen.

Voortplantingsmogelijkheden

Onder voortplantingsmogelijkheden worden bijvoorbeeld plekken om te broeden bedoeld. Voor de scholekster moeten er voldoende platte daken zijn. Voor de knobbelzwaan is dat bijvoorbeeld een sloot met materiaal om het nest te bouwen (zowel natuurlijk als onnatuurlijk). Ook de mogelijkheid om jongen groot te brengen moet aanwezig zijn. Denk bijvoorbeeld aan het vinden van voldoende voedsel, maar ook een veilige plek waar zij kunnen verblijven. Egels houden bijvoorbeeld erg van wat rommeligere tuinen met lekker veel slakken.